

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СПАДКОВИХ ПРАВ ЗА ЗАПОВІТОМ ПРИ МНОЖИННОСТІ СПАДКОЄМЦІВ

Належність правового регулювання спадкових відносин завжди пов'язане із таким його елементом, як суб'єкт права. За наявності юридичного факту відкриття спадщини, такими суб'єктами є спадкодавець та спадкоємець. Проте ЦК України надає можливість при посвідченні заповіту вчинити заповідальне розпорядження на користь декількох осіб-спадкоємців, які можуть як фізичними так і юридичними особами із різним цивільно-правовим статусом. Відтак, надзвичайно актуальним видається питання множинності участі таких суб'єктів спадкових прав у спадкових відносинах, оскільки правове регулювання в даному сегменті, як видається відмити – ускладнюється. Це й викликає певні перестороги щодо можливості порушення прав спадкоємців в механізмі реалізації спадкових прав за заповітом, та зумовлює потребу вирішення питання задля гармонізації вітчизняної системи права в умовах демократизації.

Принагідно насамперед відмітити, що визначаючи коло спадкоємців за заповітом, спадкодавець має право їх визначити особисто (ст.1234 ЦК України), вчинивши відповідне особисте розпорядження (ст.1233 ЦК України). Натомість, в цивільному законодавстві, законодавець не виставляє будь яких обмежень щодо кількості спадкоємців (їх множинності), що надає можливість на перший погляд скористатися цим правом беззастережно. Це пов'язано із тим, що діє принцип свободи договору (заповіту), що задіюється завдяки диспозитивному методу правового регулювання цивільних правовідносин у цивільному праві.

Разом з тим, на наше переконання, при реалізації спадкодавцем права на заповіт, слід враховувати не тільки норми, що регулюють інститут правочину (оскільки заповіт є правочином), але й норми Книги першої Загальних та Основних положень про цивільне законодавство України, а зокрема – ст.12 та ст.13 ЦК України. Адже відомо, що хоча особа здійснює свої права на власний розсуд (в тому числі і спадкові щодо заповідального розпорядження), в той же час, «при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утриматися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині»; також «не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом» (ч.ч.2,3 ст.13 ЦК України).«»

Це означає, що при реалізації права на спадкування, як нотаріус так і спадкодавець повинні передбачати зміст спадкової маси, кількість спадкоємців і статус цих останніх та правовий режим перших. Оскільки, до спадкової маси, можуть входити майно, майнові права та майнові обов'язки (рухоме чи не рухоме, його місцезнаходження; фізичні та юридичні особи, правове становище останніх). Адже слід уявити, що значна кількість спадкоємців (до прикладу, понад 10, понад 20, понад 30...осіб-спадкоємців), щодо яких відкрилася спадщина можуть в об'єктивному та суб'єктивному сенсі ускладнити процес прийняття спадщини, – це з одного боку.

З іншого, реалізація спадкодавцем спадкових прав, повинна обмежуватись відповідними межами, які закріплені в засадничих нормах ЦК України, задля того, аби правовий режим спадкової маси (майна, майнових прав), співвідносився із виконанням обов'язком по його утриманню (це щодо об'єктів цивільних прав підвищеної небезпеки, обмежених у цивільному обороті, тощо).

Враховуючи викладене, ми приходимо до висновку у тому, що ст.1234 ЦК України слід доповнити відповідною нормою про застереження щодо зловживання спадковими правами при визначення множинності спадкоємців на ті об'єкти спадкових прав, які є обмежені в цивільному обороті (мисливська зброя) або ж є джерелами підвищеної небезпеки (автомобілі) чи то потребують особливого догляду (земельна ділянка).

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003р. № 435-IV. /[Електронний ресурс]. – Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>